

Pleitnotitie

16 UUR TOEGANGSRECHT VOOR KINDEREN VAN 0 TOT 4 JAAR

Belangenvereniging Ouders in de Kinderopvang
Brancheorganisatie Kinderopvang
Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang
Kindcentra 2020
PO-Raad
Sociaal Werk Nederland
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

november 2020

Pleitnotitie 16 uur toegangsrecht voor kinderen van 0 tot 4 jaar

VNG, BK, BMK, SWN, PO-Raad, BOinK en Regiegroep Kindcentra 2020 pleiten voor:

Optimale ontwikkelkansen voor jonge kinderen

Kinderen zijn de toekomst! Investeren in het jonge kind loont. Het SER advies *Gelijk goed van start*¹ onderbouwt dit en geeft een glashelder en ondubbelzinnig advies.

Ook wij vinden dat álle jonge kinderen van 0-4 jaar in Nederland de mogelijkheid moeten hebben om naar een goede pedagogische voorziening te gaan. Het is de hoogste tijd voor uitvoering van het SER advies.

We pleiten voor een eenduidig stelsel voor alle kinderen van 0-4 jaar:

1. één wettelijk en financieel kader: laagdrempelige toegang tot voorzieningen voor 0-4 jarigen met het recht op 16 uur per week, 52 weken per jaar,
2. één kwaliteits- en toezichtskader: hoge en uniforme kwaliteit.

Het huidige systeem van deze voorzieningen in Nederland is aan een duurzame verbetering toe. In deze pleitnotitie leggen wij uit waarom.

Investeren in het jonge kind loont

Investeren in het jonge kind loont, blijkt overtuigend uit internationaal en nationaal onderzoek. Investeren in het jonge kind - en dus in voorzieningen voor 0-4 jarigen- betaalt zich op vele manieren terug: ontwikkelkansen voor het kind, meer inclusie, maatschappelijke participatie van ouders, bredere maatschappelijke en economische baten.² Uit een Amsterdams onderzoek blijkt dat een investering in de voor- en vroegschoolse periode van een kind, mits van goede kwaliteit en voldoende intensiteit, zich minimaal viervoudig uitbetaalt.³ Uit ander onderzoek blijkt dat de eerste 1000 dagen voor een kind cruciaal zijn voor een goede start. In deze periode wordt het fundament gelegd voor een gezonde groei en ontwikkeling en ook voor kansen op een optimale ontplooiing op latere leeftijd.⁴ Goede voorzieningen in deze cruciale periode ondersteunen ouders in het realiseren van een gezonde start voor hun kinderen. De SER stelt dan ook dat: '(...) de eerste levensjaren zeer belangrijk zijn voor de latere ontwikkeling. Kwalitatief goede kindvoorzieningen kunnen thuismilieus aanvullen en tekorten compenseren.'⁵

Goed voor het kind

Alle kinderen verdienen maximale ontwikkelkansen. Voor alle jonge kinderen is het samen spelen en samen leren in kwalitatief goede voorzieningen van meerwaarde. Deze voorzieningen (voor kinderen van 0-4 jaar) dragen bij aan een brede ontwikkeling, socialisering en een goede voorbereiding op de basisschool.

¹ SER, *Gelijk goed van start*, visie op toekomstige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen, NR1, Januari 2016 ² Slot,

² P. & Leseman, P. (2019), *Investeren in kinderen van 0-12 jaar*, bevindingen uit de wetenschap & SER, *Gelijk goed van start*, visie op toekomstige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen, NR1, Januari 2016

³ Gemeente Amsterdam: *Goede kwaliteit opvang voor alle peuters - factsheet bij een MKBA van een verhoging van de kwaliteit van kinderopvang*, SEO, 2019

⁴ Actieprogramma *Kansrijke Start*, ministerie VWS

⁵ SER, *Gelijk goed van start*, visie op toekomstige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen, NR1, Januari 2016

Samen opgroeien en ontwikkelen

Uit onderzoek⁶ blijkt dat de sociaaleconomische status en de etnisch-culturele achtergrond van ouders van grote invloed zijn op de onderwijskansen van kinderen. De prestatieverschillen (en daarmee het begin van de 'educatieve kloof') tussen kinderen aan het einde van de basisschool worden voor 50-80% verklaard door initiële verschillen bij de instroom op school.⁷ De ontwikkeling in de voor- en vroegschoolse periode (0-6 jaar) is daarom bepalend voor de verdere ontwikkeling op de basisschool en daarna. Zo heeft het op de langere termijn invloed op de carrièrekansen, inkomen en mate van afhankelijkheid van uitkeringen en zorg.⁸

De voorzieningen voor kinderen van 0-4 jaar hebben positieve effecten op zelfontplooiing, cognitieve ontwikkeling, taal, sociaal-emotionele ontwikkeling, beweegvaardigheid en gezondheid. Doordat eventuele stagnatie in de ontwikkeling vroeg gesignaleerd wordt, kan adequate ondersteuning aan de ouders en het kind geboden worden. Om gelijke kansen te creëren moet het uitgangspunt zijn dat elk kind van 6 jaar voldoende basis heeft meegekregen om succesvol een schoolcarrière af te ronden.

Wij vinden dat álle kinderen van 0-4 jaar recht moeten krijgen op 16 uur per week deelname aan een dergelijke voorziening. Een recht, geen plicht. Ouders houden keuzevrijheid. Dit brengt het samen opgroeien dichterbij, draagt bij aan de ontwikkeling van kinderen en aan kansengelijkheid. Voor ons betekent 'kansengelijkheid' dat er voor elk kind een passend aanbod is, dat aansluit bij zijn ontwikkelingsbehoefte, hem uitdaagt de volgende stap te zetten en hem een goede start geeft in het basisonderwijs. Of het nu een doelgroepkind is of niet.

Goed voor ouders

Een basisrecht voor 0-4 jarigen biedt ouders de mogelijkheid de zorg voor kinderen te combineren met maatschappelijke participatie (werk, vrijwilligerswerk, mantelzorg) en de eigen ontwikkeling (studie, sport, hobby). Investeren in de toegankelijkheid en kwaliteit van deze voorzieningen maakt een betere benutting van het arbeidsmarktpotentieel van met name moeders mogelijk en kan zo bijdragen aan financiële zelfstandigheid c.q. aan gelijkheid tussen man en vrouw. Voor vrouwen in het algemeen en voor ouders met een migratieachtergrond is het belangrijk dat kinderopvang beter toegankelijk wordt, concludeert de SER in een recent rapport over diversiteit aan de top.⁹

Deze voorzieningen kunnen ouders ook verder helpen wat betreft vragen rondom de opvoeding en ontwikkeling van hun kind, door de pedagogische expertise die laagdrempelig voorhanden is. De SER stelt niet voor niets dat kindvoorzieningen een onderdeel zijn van een plezierig woon-, werk- en leefklimaat in Nederland. Zij kunnen een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen én aan een ontspannen en zorgzame samenleving.¹⁰

De kosten van het basisaanbod van 16 uur mogen voor ouders geen financiële belemmering opleveren. En uiteraard is keuzevrijheid een groot goed; ouders beslissen zelf of en zo ja naar welke voorziening zij hun kind brengen.

⁶ Leseman, P., Veen, A. (red.) (2016), Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen, resultaten uit het Pre-Cool cohort onderzoek, Kohnstamminstituut

⁷ Slot, P. & Leseman, P. (2019), Investeren in kinderen van 0-12 jaar, bevindingen uit de wetenschap

⁸ Slot, P. & Leseman, P. (2019), Investeren in kinderen van 0-12 jaar, bevindingen uit de wetenschap

⁹ SER, Diversiteit in de top, tijd voor versnelling, deel 1 samenvatting & visie raad op gender en culturele diversiteit, advies 19/12, september 2019

¹⁰ SER, Gelijk goed van start, visie op toekomstige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen, NR1, Januari 2016 & SER, Een werkende combinatie 2016

Goed voor de samenleving

Sociale cohesie is het cement van de samenleving. Voorzieningen voor kinderen van 0-4 jaar dragen bij aan sociale vorming, burgerschap en overdracht van gezamenlijke waarden, normen en cultuur. Het past binnen de ambities voor een meer inclusieve samenleving dat kinderen vanuit verschillende maatschappelijke groepen al op jonge leeftijd samen spelen. Deze voorzieningen bieden een ontmoetingsplek voor ouders met verschillende achtergronden.

Ook zijn voorzieningen voor 0-4 jarigen een belangrijke partner bij preventie en vroegsignalering. Het is vaak de plek waar voor het eerst signalen worden opgevangen als er extra (zorg)behoefte zijn bij een kind of gezin. De pedagogisch medewerkers hebben een natuurlijke rol bij lichte opvoedingsondersteuning, door hun vertrouwensband met ouders. In Denemarken en Finland worden voorzieningen voor jonge kinderen, samen met de jeugdgezondheidszorg en het onderwijs beschouwd als preventieve voorzieningen. Grotere problemen en zwaardere zorg kunnen worden voorkomen als er in een vroeg stadium tijdige en passende ondersteuning is. In het streven naar een betere aansluiting tussen onderwijs-zorg-jeugd heeft de kinderopvang dan ook een essentiële rol.

Goede laagdrempelige voorzieningen op het platteland en in kleine dorpsgemeenschappen zorgen dat er voor kinderen en hun ouders een aantrekkelijk aanbod is, waardoor die gebieden aantrekkelijk blijven voor gezinnen.

Ook voor onze kenniseconomie is het van belang om de jonge generatie een goede start te geven zodat we voorbereid zijn op de uitdagingen die de economie van de 21ste eeuw aan ons stelt. Ook daarom moeten we ons uiterste best doen om alle kinderen optimale ontwikkelkansen te bieden en in te zetten op hun talentontwikkeling, sociaal en emotionele vaardigheden en veerkracht. De maatschappij is gebaat bij zelfredzame burgers, die bijdragen aan de economie. Uit onderzoek is gebleken dat goede voorzieningen voor jonge kinderen zorgen voor het beter benutten van talenten, minder criminaliteit, minder zorgbehoefte en minder beroep op uitkeringen.¹¹

De samenleving heeft baat bij een wettelijk en financieel kader dat stabiliteit biedt en innovatie bevordert. Met daaraan gekoppeld een eenduidig kwaliteitsniveau en toezichtskader dat voldoet aan het uitgangspunt dat alle kinderen gelijke kansen krijgen en achterstanden in hun ontwikkeling worden voorkomen.

Het huidige stelsel is complex

- Het huidige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen is in de loop van de jaren uitgebouwd tot een versnipperd en complex systeem, dat versimpeling behoeft.
- Er is een indeling van kinderen in vier groepen op basis van de (wisselende) kenmerken van hun ouders. Er zijn 'doelgroep kinderen' en 'niet doelgroep kinderen'. Binnen beide groepen zijn er kinderen mét en kinderen zonder recht op kinderopvangtoeslag. Binnen de doelgroep is er een onderscheid tussen een indicatie VVE¹² of een sociaal medische indicatie (SMI).
- Voor elke groep is er een andere vorm van financiering; ondanks goede bedoelingen leidt het systeem in de praktijk tot segregatie.

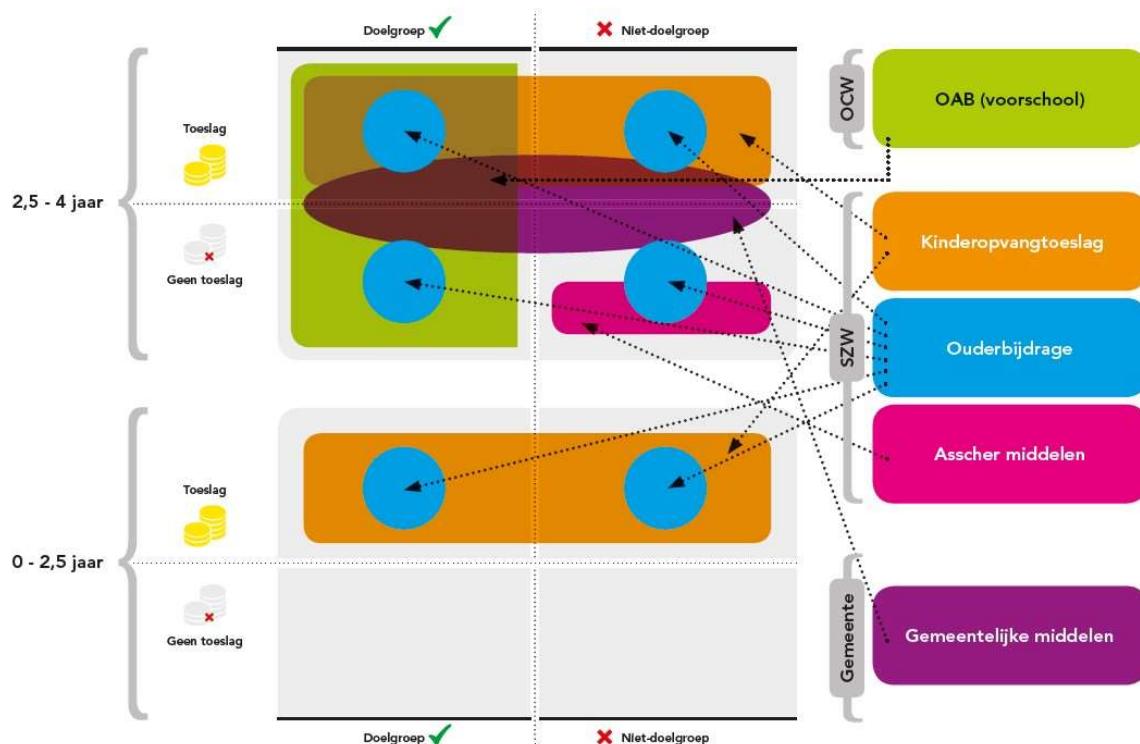
¹¹ Slot, P. & Leseman, P. (2019), Investeren in kinderen van 0-12 jaar, bevindingen uit de wetenschap

¹² Voor- en Vroegschoolse Educatie

- Op landelijk niveau zijn er twee kwaliteitskaders en er zijn in totaal vijf financieringsbronnen (zowel landelijk als gemeentelijk).
- Op lokaal niveau vullen gemeentelijke kwaliteitseisen en/of financieringsmogelijkheden het landelijk stelsel aan.
- Het huidige systeem is bureaucratisch en brengt onnodige kosten met zich mee voor ouders, organisaties en gemeenten.
- Het leidt tot (onnodige) administratieve lasten en veel administratieve onduidelijkheid.

Financieringsbronnen toegang voorzieningen 0-4 jaar – huidige situatie

versie 2.0

Het huidige stelsel werkt belemmerend voor het creëren van gelijke kansen voor kinderen. Volgens het OECD wordt de Nederlandse situatie gekenmerkt door: versnippering, hoge kosten, hoge participatiegraad maar relatief weinig uren, segregatie tussen kinderen in verschillende voorzieningen.¹³ Door de tweedeling van kinderen in ‘doelgroep’ en ‘niet-doelgroep’ en de tweedeling tussen ‘werkend’ en ‘niet werkend’ c.q. ‘kostwinnersgezin’ zijn er verschillen in financiering, toegangsrecht en kwaliteitsniveau. Bovendien zijn risico’s op ‘achterstand’ niet altijd van tevoren te bepalen op basis van indicatoren over de ouders. Hierdoor bestaat het risico dat sommige kinderen die het wel nodig hebben geen aanbod krijgen, omdat ze niet binnen de doelgroep-definitie vallen. Ook brengt het systeem met zich mee dat de continuïteit van de plaats niet gewaarborgd is, bijvoorbeeld als ouders het recht op kinderopvangtoeslag verliezen of de indicatie voor een SMIplaatsing eindigt.

De complexiteit en de kosten van het stelsel werpen drempels op voor ouders. Zoals het feit dat hun recht op kinderopvangtoeslag verandert zodra hun werksituatie verandert. Dit brengt onzekerheid mee voor een groep ouders zonder vaste baan. Ouders kunnen moeite hebben met de indicatie ‘achterstandskind’ en daardoor de voorziening mijden.

¹³ OECD, (2016), Reviews of National Policies for Education, Netherlands 2016, Foundations for the Future

Voor gemeenten en voor ondernemers leidt het stelsel tot administratieve lasten. Daar zijn hoge uitvoeringskosten mee gemoeid. Daarnaast speelt zowel voor gemeenten als voor ondernemers het vraagstuk van de continuïteit van het lokale voorzieningenniveau, dat afhankelijk is van (wijzigingen in) het beleid van de landelijke overheid (GOAB¹⁴-middelen, uurprijs kinderopvang, percentages toeslagentabel, nieuwe kwaliteitseisen).

Tijd voor een basisrecht van 16 uur binnen een eenduidig systeem

Wij vinden dat we in Nederland onze jongste kinderen optimale ontwikkelingskansen moeten bieden. De urgentie is hoog! We nemen met elkaar verantwoordelijkheid om een toegankelijk stelsel van voorzieningen voor kinderen van 0-4 van hoge kwaliteit neer te zetten. Ieder vanuit zijn eigen rol en met een eigen bijdrage. De kinderopvang heeft met haar specifieke pedagogische expertise een cruciale rol in de ontwikkeling van het jonge kind en de ondersteuning/dienstverlening aan ouders. Vanuit didactisch perspectief is het primair onderwijs een belangrijke partner voor de doorgaande lijn. Sociaal werk, sport- en cultuurvoorzieningen dragen bij aan de brede ontwikkeling. Jeugdhulp en Jeugdgezondheidszorg vervullen een preventieve en curatieve rol. Gemeenten zorgen voor toegankelijkheid, spreiding en samenhang tussen al deze verschillende voorzieningen rondom het jonge kind.

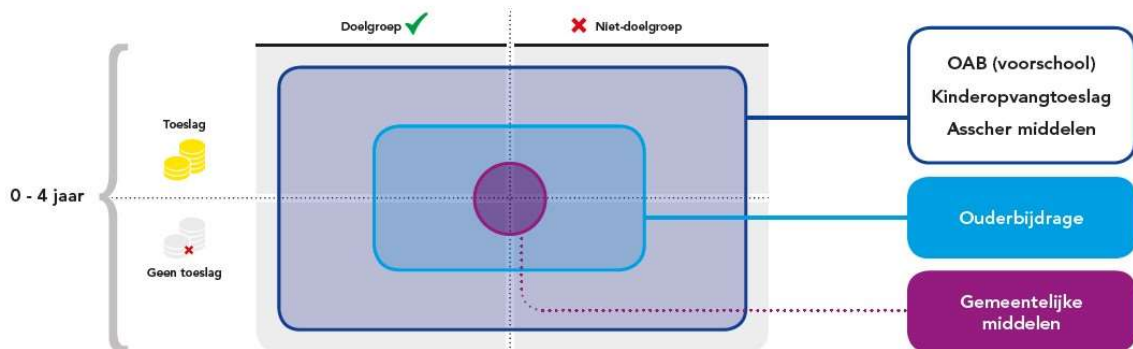
We realiseren ons daarbij dat de krapte op de arbeidsmarkt een belangrijke factor is. Op dit moment is dit zowel in het onderwijs als in de kinderopvang een groot knelpunt. Juist daarom ook bepleiten we een stelsel waarbinnen te grote schommelingen de continuïteit van de kinderopvang niet meer kunnen raken; ook de kwaliteit van kinderopvang zelf is gebaat bij stabiliteit van de voor kinderen zo belangrijke voorzieningen.

Met het oog op de toekomst zullen we een maximale inspanning moeten leveren om onze voorzieningen met kwalitatief goed geschoolde medewerkers te kunnen blijven bemensen.

Als gezamenlijke partijen leveren we zo een belangrijke bijdrage aan optimale ontwikkelkansen voor alle kinderen. Goed voor kinderen, goed voor ouders, goed voor de samenleving.

Kinderen, ouders, ondernemers én lokale en landelijke overheid profiteren van een stabiel systeem van voorzieningen voor kinderen van 0-4 jaar van hoge kwaliteit, dat efficiënt en effectief functioneert. Kinderen groeien samen op, krijgen optimale ontwikkelkansen en worden voorbereid op hun toekomst als zelfredzame burgers in de maatschappij van de 21e eeuw.

¹⁴ Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid

Zo ziet dat stelsel eruit:

Kwaliteit

- Eén wettelijk kwaliteits- en toezichtskader
- Geen onderscheid tussen kinderen: alle kinderen gaan naar een voorziening van goede kwaliteit, die gericht is op het stimuleren van de ontwikkeling van jonge kinderen. Er is extra aandacht en inzet voor kinderen die dat nodig hebben.

Organisatie en bekostiging

- Eén wettelijk en financieel kader
- Eén geldstroom
- Investeringsmiddelen voor kwaliteit en opleidingen
- Voor alle ouders dezelfde financiële voorwaarden (de ouderbijdrage mag geen belemmering zijn voor deelname)
- Toezicht en handhaving kinderopvang door gemeenten (op basis van een landelijk kader)
- Sterke lokale netwerken van kinderopvang, onderwijs, jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp onder regie van de gemeenten
- De mogelijkheid voor gemeenten om financiële drempels voor ouders te beslechten en een voldoende aanbod te garanderen.

Felix Rottenberg
Voorzitter
Brancheorganisatie Kinderopvang

Monique Vreeburg
Voorzitter a.i.
Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang

Gjalt Jellesma
Voorzitter
BOinK Belangenvereniging van ouders in

Gijs van Rozendaal
Voorzitter
Regiegroep Kindcentra 2020

Eric van der Burg
Voorzitter
Sociaal Werk Nederland

Leonard Geluk
Algemeen directeur
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Rinda den Besten
Voorzitter
PO-Raad